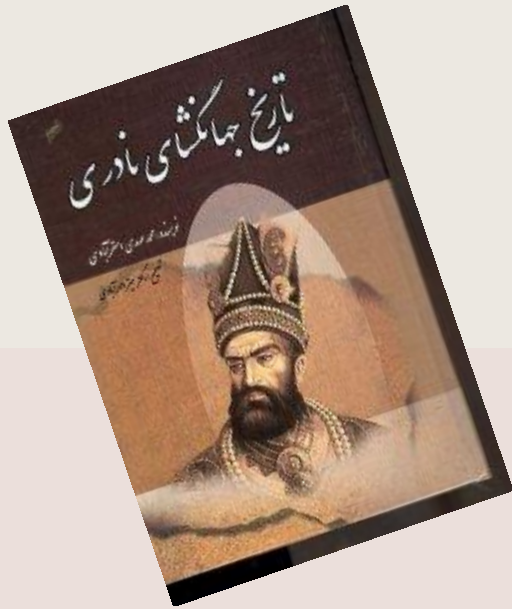

درس ۲ تاریخ دوازدهم

بخش اول

ایران در آستانه دوره معاصر

اهم نکات درس: بخش ایران

ایران از نادرشاه افشار تا آقامحمدخان قاجار

زندیه

- به قدرت رسیدن زندیان
- وکیل الرعایا و اقداماتش
- ایران پس از کریم خان
- لطفعلی خان و سرانجامش
- روابط خارجی ایران در دوره زندیه
- نظام اداری و سیاسی، اقتصاد و تجارت و کشاورزی، علم و ادب و آموزش و هنر و معماری

افشاریه

- سقوط اصفهان و تاثیرات آن
- تأسیس حکومت افشاریه
- نادر، سرداری در رکاب شاهزاده صفوی
- نادر، شاه ایران و شرایطش برای پذیرش سلطنت
- نادر و علت حمله به هند
- سرانجام نادر
- جانشینان نادر
- روابط خارجی ایران در دوره افشاریه
- نظام اداری و سیاسی، اقتصاد و تجارت و کشاورزی، علم و ادب و آموزش و هنر و معماری

فعالیت ۱:

بحث و گفت و گو

با راهنمایی دبیر دربارهٔ زمینه و علل و عواملی که موجب شد ایلات و عشایر در تاریخ ایران دوران اسلامی، به خصوص پس از صفویه، نقش مهمی در تحولات سیاسی و برآمدن و زوال حکومت‌ها داشته باشند، بحث و گفت و گو کنید

تأسیس حکومت افشاریه

ایل افشار در آغاز و پایان دوران صفویه

نادر، سرداری در رکاب شاهزاده صفوی

نادر، شاه ایران و شرایطش برای پادشاهی:

۱. موروثی شدن سلطنت در خاندان او؛
۲. حمایت نکردن بزرگان و رؤسای طوایف از خاندان صفوی؛
۳. حل اختلافات مذهبی با دولت عثمانی.

✓ نبرد کرنال

✓ سرانجام نادر

✓ جانشینان نادر

✓ آخرین افشار؛ شاهرخ نوه نادر

پادشاهان افشاریه

۱. نادرشاه افشار (از سال ۱۱۱۵ تا سال ۱۱۲۶ خورشیدی)
۲. عادلشاه افشار (از سال ۱۱۲۶ تا سال ۱۱۲۷ خورشیدی)
۳. ابراهیمشاه افشار (از سال ۱۱۲۷ تا سال ۱۱۲۸ خورشیدی)
۴. شاهرخشاه افشار (از سال ۱۱۲۸ تا سال ۱۱۲۹ خورشیدی) دوره دوم (از سال ۱۱۳۰ تا ۱۱۷۵ خورشیدی) حاکم مشهد

فَعَالِيَت ۳

فکر کنیم و پاسخ دهیم.

به نظر شما، نبود وزیران و مشاوران برجسته در کنار نادرشاه چه آثار و پیامدهای سیاسی داشت؟

به قدرت رسیدن زندیان

مراحل قدرت یابی کریم خان زند

وکیل الرعایا و اقدامات وی:

- پرهیز از سیاست جنگ و کشورگشایی،
- فراهم کردن موجبات آرامش، آسایش، رونق و رفاه مردم
- فراهم کردن زمینه های شکوفایی علمی و فرهنگی نسبی قلمرو خود به ویژه فارس را پس از سالها جنگ و ناامنی

فعالیت ۴:

نقشه های تاریخی ایران در دوران نادرشاه و ایران در عصر زندیه را مقایسه و تفاوت های آنان را با ذکر دلیل بیان کنید.

قلمرو القاجاریان (نادرشاه)

قلمرو زندیه

ایران پس از کریم خان

با مرگ کریم خان زند دوباره آشوب ایران رافراگرفت. جانشینان کریم خان برای رسیدن به تاج و تخت با هم رقابت می کردند و می جنگیدند، لطفعلی خان، آخرین فرمانروای زند، با وجود شجاعت و لیاقت نتوانست سلسله زند را حفظ کند و به دلیل غرور، اشتباهات نظامی و روی گردانی بزرگانی چون ابراهیم خان کلانتر، از دربارش، از آقامحمدخان قاجار شکست خورد و به اسارت او درآمد و سلسله زند با مرگ وی منقرض شد.

پادشاهان زندیه

- ۱- کریم خان ، جلوس به سال ۱۱۶۳ هجری قمری برابر با ۱۷۵۰ میلادی
- ۲- ابوالفتح خان ، جلوس به سال ۱۱۹۳ هجری قمری برابر با ۱۷۸۰ میلادی
- ۳- علیمراد خان ، جلوس به سال ۱۱۹۳ هجری قمری
- ۴- محمد علی خان، جلوس به سال ۱۱۹۳ هجری قمری
- ۵- صادق خان ، جلوس به سال ۱۱۹۳ هجری قمری
- ۶- علیمراد خان ، جلوس به سال ۱۱۹۶ هجری قمری
- ۷- جعفرخان، جلوس به سال ۱۱۹۹ هجری قمری
- ۸- لطفعلی خان ، جلوس به سال ۱۲۰۳ هجری قمری

روابط خارجی ایران در دوره افشاریه و زندیه

کاهش روابط خارجی به خاطر درگیری های داخلی

مهم ترین مسائل خارجی ایران در این دوره، برخوردهای سیاسی – نظامی با همسایگان غربی (عثمانی) و همسایه شمالی (روسیه) می باشد.

ارتباط اقتصادی با انگلستان در دوره نادر :
برقرای معافیت گمرکی برای انگلیسی ها
ماموریت جان التون جهت تاسیس نیروی دریایی

دوره کریم خان:

ورود هیئت هایی از فرانسه و انگلستان برای گرفتن امتیاز و ایجاد مراکز تجاری به ایران

نظام اداری و سیاسی:

عدم قوت و اعتبار سابق در سازمان اداری و دیوانی ایران در عصر افشاریه و زندیه به دلیل :

حاکمیت عناصر ایلی

غلبه تفکر نظامی گری

بی ثباتی سیاسی و کوتاه بودن دوران استقرار سلسله های مذکور

پایتخت؟

مقام وزارت؟

نوع حکومت؟

شیوه اداره ایالات و
ولایات

اقتصاد، تجارت و کشاورزی

دوره زند:

عوامل مؤثر در رونق اقتصادی:

- انجام اقداماتی برای بهبود وضع کشاورزی و بازرگانی
- تبدیل شهرهای شیراز و بندر بوشهر به مراکز مهم تجارت داخلی و خارجی
- آرامش و ثبات سیاسی نسبی
- کاهش مالیاتها
- دربار کم تجمل
- تثبیت قیمت ها

دوره افشار:

ضعف و رکود اقتصاد و تجارت ایران به

دلیل:

- تداوم جنگهای داخلی و خارجی در زمان نادرشاه
- نیاز تشکیلات نظامی به نیروی رزمنده و کاهش نیروی انسانی در بخش کشاورزی
- اخذ مالیاتهای سنگین برای تامین نیروی نظامی

علم، ادبیات و آموزش

- ❑ در عصر افشار و زند به سبب آشفتگی های سیاسی و اجتماعی، علم و آموزش رونق دوران صفویان را نداشت.
- ❑ در پی سقوط صفویه مدارس و حوزه های علمیه تعطیل شدند یا از رونق افتادند.
- ❑ عده ای از علما به عتبات مهاجرت کردند.
- ❑ در پی آرامش عصر کریم خان مدارس جدیدی تاسیس شد و فعالیت های علمی رونق گرفت.
- ❑ تحول چشمگیر شعر و ادب در دوره زندیه
- ❑ نهضت بازگشت ادبی و احیای سبک خراسانی و شیوه شعرایی چون فرخی، عنصری، سعدی و حافظ

هنر و معماری در دوره نادر

- ✓ ورود هنرمندان و صنعتگران هندی
- ✓ تلفیق هنر ایرانی و هندی
- ✓ بازسازی شهر اصفهان
- ✓ ساخت کاخ خورشید در منطقه کلات مشهد

کلاه فرنگی چه
بنایی است؟

هنر و معماری در دوره کریم خان

مدارا و احترام کریم خان نسبت به هنرمندان و
علما موجب رونق هنر و معماری شد.

اقدامات عمرانی کریم خان:

✓ ساخت مجموعه مسجد و بازار و حمام و کیل،

ارگ کریم خانی

✓ و بازسازی آرامگاه حافظ، سعدی و باغ

دلگشا

ساخت کلاه فرنگی

مکتب نقاشی شیراز

محمد صادق، اشرف و میرزا بابا

پرسش های نمونه

۱. وضعیت سیاسی و نظامی ایران در دوران افشاریه و زندیه را با عصر صفویه مقایسه کنید.
۲. قضاوت خود را در باره شخصیت نادر و نقش او در تاریخ ایران در ۵ سطر بیان کنید.
۳. علل، آثار و نتایج ضعف و ناکارآمدی نظام اداری (دیوانسالاری) ایران در دوران افشاریه و زندیه را توضیح دهید .

تهیه و تنظیم:

رضوان نعمتی

دیرستان فرهنگ ناحیه ۴ اصفهان

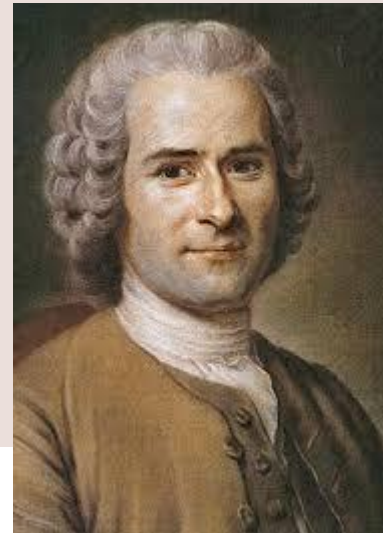
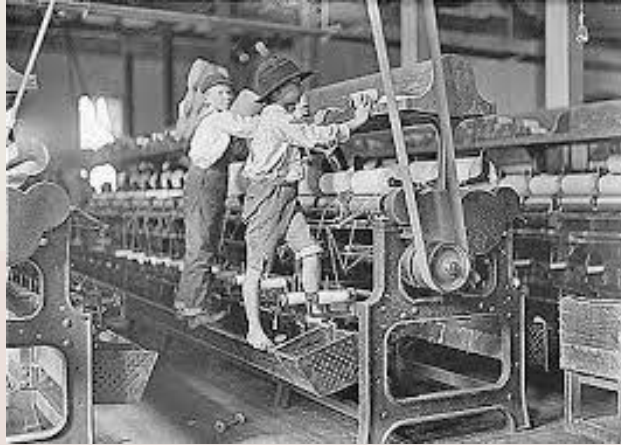
سال تحصیلی ۹۸-۹۷

درس ۲ تاریخ دوازدهم

بخش دوم

جهان در آستانه دوره معاصر

اهم نکات درس: بخش جهان

جهان در آستانه دوره معاصر

وضعیت دوگانه و متضاد دوسوی عالم: **در شرق** دوران ضعف سه حکومت مسلمان و **در غرب**: شکوفایی دولتهای روسیه، فرانسه و انگلستان

ب) اروپا و آمریکا؛ انقلاب و استعمار

- ۱- انگلستان، انقلابی آرام برای نظام مشروطه؛
- ۲- ایالات متحده آمریکا در راه استقلال؛
- ۳- فرانسه، انقلابی برای آزادی و برابری؛
- ۴- انقلاب صنعتی، دگرگونی جهان؛
- ۵- روسیه در مسیر توسعه طلبی نظامی.

الف) حکومتهای مسلمان در گرداب مشکلات

- ۱- عثمانی، مرد بیمار اروپا؛
- ۲- گورکانیان هند اسیر استعمار غربی.

۱- عثمانی، مرد بیمار اروپا

قلمرو عثمانی

• دلایل ضعف عثمانی

• چرا عثمانی مرد بیمار اروپا نام گرفت؟

- ✓ تنوع اقوام و ادیان و مذاهب
- ✓ سیاستهای خشن و نادرست عثمانیها در برخورد با اقلیتهای قومی و مذهبی
- ✓ دخالتهای زنان حرمسرا در امور کشوری
- ✓ فساد سران سپاه
- ✓ دخالت اروپاییان در امور داخلی عثمانی

۲- گورکانیان هند اسیر استعمار غربی

تاسیس حکومت گورکانیان در هند و تاثیرات آن: ← گسترش اسلام و زبان فارسی در هند

دلایل ضعف گورکانیان:

✓ اختلاف و دشمنی میان هندوها و مسلمانان

✓ سوء مدیریت و ضعف شاهان

✓ دسته بندی و توطئه های درباریان

✓ ورود استعمارگران به این سرزمین ←

نکات مهم:

□ نخستین استعمارگران: اسپانیا و پرتغال

□ استعمارگران بعدی: فرانسه، هلند و

انگلستان

□ کمپانی هند شرقی

□ امپراتریس هند و بریتانیا

ب) اروپا و آمریکا؛ انقلاب و استعمار

سه انقلاب سیاسی مهم اروپا و آمریکا بعد از دوره رنسانس

انقلاب انگلستان برای مشروطه

انقلاب استقلال آمریکا

انقلاب فرانسه

انقلاب صنعتی، دگرگونی جهان

روسیه در مسیر توسعه طلبی نظامی

۱- انگلستان، انقلابی آرام برای نظام مشروطه

❑ جدال پادشاه (چارلز یکم) و پارلمان (کرامول)

❑ دوره ریاست جمهوری در انگلستان

❑ احیای مجدد نظام سلطنت

❑ انقلاب باشکوه ← بزرگترین دستاورد این انقلاب: منشأ الهی سلطنت نفی و مجلس منشأ قدرت و تعیین کننده اختیارات پادشاه شد.

❑ دوران حکومت ویکتوریا

نقشه انگلستان

۲- ایالات متحده آمریکا در راه استقلال

سیزده ایالت مهاجرنشین آمریکا

چرا آمریکاییان خواهان استقلال شدند؟

مالیات های سنگین

تحریکات فرانسویان

جنگ با انگلستان

رهبر آمریکا: جورج واشنگتن

پیشروی به سوی غرب و کشتار وسیع سرخ پوستان

تصاحب زمین ها، استفاده از نیروی کار بردگان و رسیدن به توسعه سیاسی و اقتصادی

آمریکا پس از استقلال

نقشه آمریکا

۳- فرانسه، انقلابی برای آزادی و برابری

وضعیت فرانسه در قرن ۱۸

سه طبقه در جامعه فرانسه قرن ۱۸:

الف. طبقه ممتاز شامل اشراف و زمین داران بزرگ

ب. طبقه متوسط که اغلب تحصیل کرده بودند و مشاغلی همچون وکالت، نویسندگی،

طبابت، روزنامه نگاری و تجارت

پ. طبقه فقیر جامعه که در این زمان جمعیت بسیار زیادی بودند و بار اصلی مالیات ها

و خدمات نظامی بر دوش آنان بود

عوامل شکل گیری انقلاب فرانسه

ورشکستگی اقتصادی و ضعف سیاسی و نظامی

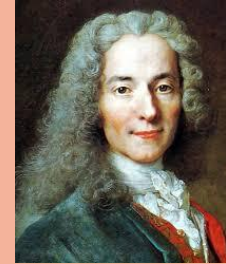
مشکلات اجتماعی و نارضایتی طبقه متوسط و فقیر

تحولات فکری جامعه فرانسه تحت تاثیر نهضت روشنگری

دایرةالمعارف نویسان که بودند؟

ولتر: اطاعت انسان از عقل و مبارزه با خرافات

ولتر

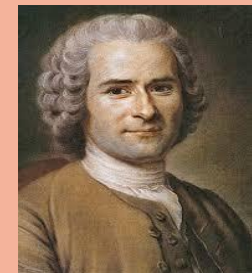
مونتسکیو: از تفکیک قوای سیاسی و حقوق بشر دفاع میکرد

منتسکیو

روسو: تاکید بر اهمیت انتخابات و حکومت حاصل قرارداداجتماعی

روسو

پیروزی انقلاب فرانسه در سال ۱۷۸۹ و رویدادهای بعد از آن

۷. کودتای ناپلئون
و قدرت یابی وی

۶. پیروزی های
ناپلئون در جنگ و
محبوبیت وی

۵. وحشت کشورهای
اروپایی از انقلاب و
جنگ با فرانسه

۴. اعدام لوئی ۱۶ و ملکه
ماری آنتوانت

۳. عزل لوئی ۱۶ و
برقراری نظام
جمهوری

۱. آغاز انقلاب: حمله
به زندان باستیل

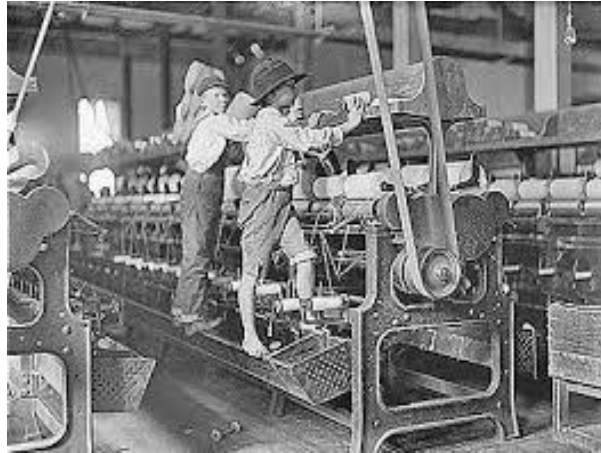
۲. امضای قانون اساسی
و پذیرش مشروطه
توسط لوئی ۱۶

۴- انقلاب صنعتی، دگرگونی جهان

کشورهای اروپایی در نتیجه
صنعتی شدن به چه عواملی نیاز
داشتند؟

- نیاز به مواد اولیه
- نیروی کار ارزان
- بازار فروش محصولات
- سرمایه مادی فراوان
- حمایت دولتها

انقلاب صنعتی چیست؟

- ✓ تا اواخر قرن ۱۸م عامل اصلی تولید نیروی بازوی انسان بود.
- ✓ انقلاب صنعتی یعنی استفاده از نیروی محرکه آب و بعد بخار به جای نیروی انسان
- ✓ انقلاب صنعتی از انگلستان و با اختراع و تکمیل ماشین بخار آغاز شد.
- ✓ نخستین تحول در صنعت نساجی و سپس در کشاورزی و حمل و نقل.....ایجاد شد.

پیامدهای انقلاب صنعتی

پیامدهای دیگر انقلاب صنعتی:

- ✓ تغییر مناسبات انسانی، اجتماعی و اقتصادی
- ✓ موجب قدرت و رفاه بیشتر اروپاییان شد
- ✓ گسترش بی رویه شهرها
- ✓ رشد سریع جمعیت
- ✓ به وجود آمدن فاصله طبقاتی
- ✓ به وجود آمدن نارضایتی اجتماعی و اقتصادی ایجاد آلودگی های زیست محیطی

دو پیامد اقتصادی-اجتماعی انقلاب صنعتی:

(الف) گسترش استعمار و غارت کشورهای

آسیایی و آفریقایی،

(ب) افزایش استثمار و بهره‌کشی از

کارگران (در داخل اروپا).

۵ - روسیه در مسیر توسعه طلبی نظامی

□ یکی از برنامه های پتر برای قدرتمند شدن روسیه :

گسترش سرزمین روسیه و دستیابی به دریاهای آزاد برای کسب منافع تجاری و سیاسی

□ تلاش جانشینان او:

اقدامات نظامی وسیع در نواحی شرقی اروپا و حوزه دریای بالتیک و خزر و سیاه

□ اقدامات پتر کبیر برای قدرت یابی روسیه:

✓ استخدام کارشناسان اروپایی

✓ تاسیس مدارس و دانشگاه های جدید

✓ تقویت ارتش به ویژه نیروی دریایی

پرسش های نمونه

۱. به نظر شما انقلاب شکوهمند انگلستان چه تأثیراتی بر اروپای قرن هجدهم گذاشت؟
۲. علل اجتماعی – سیاسی و فکری و فرهنگی انقلاب بزرگ فرانسه چه بود؟
۳. انقلاب صنعتی چه آثار و پیامدهایی داشت؟

تهیه و تنظیم:

رضوان نعمتی

دیپارتمان فرهنگ ناحیه ۴ اصفهان

سال تحصیلی ۹۸-۹۷